СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 148. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 27. червня 1931. VOL. XXXIX. No. 148. Jersey City, N. J., Saturday, June 27, 1931. THREE CENTS.

ҐРІН НАРАХОВУЄ 5,300,000 БЕЗРОБІТНИХ

ВАШИНҐТОН. — Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, звертає увагу, що хочби відносини поправилися на ліпше, то всетаки треба числитися з зимою, яка буде для безробітних ще тяжчою ніж остання зима. І тому радить уже тепер підготовляти допомогу для безробітних.

А що справа мається недобре, видно найкраще по тім, що від травня число безробітних збільшилося на 150,000 осіб.

ПРИБУВАЄ ЧИМРАЗ МЕНШЕ ІМІҐРАНТІВ.

ВАШИНҐТОН. — В біжучім році не прибуде до Злучених Держав навіть 100,000 іміґрантів. Буде це найменше число за останні 69 літ. А яке це зменшення, пізнати найкраще по тім, що на протязі 6 літ, до 1914 року, прибувало сюди річно понад 1,000,000 іміґрантів.

Зате зростають депортації. Секретар праці Док твердить, що в Злучених Державах живе коло 400,000 осіб, котрі повинні бути депортовані.

ГУВЕР ДОПОМАГАЄ ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ.

ВАШИНҐТОН. — В урядових кругах говорять уже про нову допомогову акцію президента Гувера. Отся поміч буде звернена в сторону держав Латинської Америки.

В тих державах є великі американські інвестиції. Їм грозить небезпека, коли ті держави попадуть у безвихідне фінансове положення. А на таке заноситься, бо часті революції в державах Латинської Америки є спричинені головно важкою економічною крізою, яку ті краї переживають. Арґентина терпить через спад цін на пшеницю, Бразилія через такий спад цін на каву, а Чіле терпить через крізу в металевім промислі.

Президент Гувер не думає ратувати ті краї в таки спосіб, як це робить з Німеччиною, стараючися добути для неї мораторію. Гувер є за те, щоби дати правительствам держав Полудневої Америки державні позички з боку приватних капіталістів і Федерального Резервового Банку, щоби в цей спосіб держави упорядкували свої буджети та сплачували проценти від виставлених бондів.

Отся поміч є на руку американським капіталістам, бо вони мають у державах Латинської Америки величезні інвестиції.

СТИМСОН ЇДІ ДО ЕВРОПИ НА ПЕРЕГОВОРИ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту, Генри Стимсон, виїжджає до Европи, щоби там порозумітися з европейськими державами в справі пляну Гувера щодо допомоги Німеччині.

Стимсон буде говорити в першу чергу з Францією. У Вашинґтоні певні, що Франція таки вкінці згодиться на пропозицію Гувера, яка в нічім не змінює пляну Йонґа в справі репарацій. Інакше, кажуть у Вашинґтоні, Франція останеться сама, а проти неї станусь усі інші держави, які вже приняли пропозицію Гувера.

ПОЗБАВИЛИ ЖІНКУ СУДЕЙСЬКОЇ ПОСАДИ.

НЮ ЙОРК. — Судді апеляційного відділу одноголосно заявилися за усунення з посади маґістратського судді Жанни Гортенз Норис, першої жінки, яка добилася в Ню Йорку посади судді. Узнано її на підставі зізнань за невідповідну до виконування судейських обовязків.

Норис є відома від десяток літ як завзята фемінiстка. В її честь посаджено в Бостоні дерево. А тепер зібралося біля суду кількасот людей, які ждали на неї, щоби її „висвистати”.

СТЕРЕЖІТЬ ДІТЕЙ!

НЮМАРКЕТ (Ню Джерзи). — Марґарет Линдмен, літ 11, і її брат Джозеф, літ 7, ловили собі рибу, стоячи на дошці. Нараз Джозеф втратив рівновагу й впав у воду. Мала сестра скочила, щоби його ратувати, і так обоє втопилися.

СУХІ ГОТУЮТЬСЯ ДО НАЇЗДУ.

ВАШИНҐТОН. — о. д-р Деніел Полинґ, голова „Елайд Форсес фор Прогибишен”, заповідає, що незабаром зачнеться наґінка за тими, що нарушують прогибіцію. Ота спеціяльна акція треватиме 42 дні й обійме 257 міст.

ДОМАГАЄТЬСЯ ВОЛІ ДЛЯ ФИЛИПИНЦІВ.

МАНІЛЯ. — Ґенерал Емільо Аґвінальдо, провідник филипинських повстанців у боротьбі проти Злучених Держав перед 30 роками, подає раду на розвязання питання незалежности Филипин. Він пропонує, щоби Злучені Держави вицофалися з Филипин на протязі 5 літ, а потім дозволили на ввіз филипинських товарів до Злучених Держав на протязі дальших 10 літ. В той спосіб станусь, на його думку, Филипини й економічно незалежними.

Сенатор Робинсон з Індіяни каже, що коли цей плян не є добрий, то він не є гірший від інших.

КАНАДІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ СТЯГ.

Посол Мекінтош із Норт Бетелфорд, Саск., зробив внесок у домініяльнім парляменті, щоби парлямент визначив державний стяг для Канади. Він казав, що може остатись далі британський державний стяг Юніон Джек, одначе Канада повинна мати свій власний стяг. Його піддержав посол Ляверн, одначе ніхто більше не забирав слова в тій справі.

ДУМАВ, ЩО ЦЕ ЖАРТ.

Два мущини ввійшли до склепу холодних напитків Івана Болоса в Оввквил, Онт., і сказали йому видати їм усю готівку, яку має в касі. Болос, уважаючи це за жарт, почав реготатися. Коли мущини не могли його переконати словами, що вони не жартують, один витягнув револьвер і вистрілив у Болоса й смертельно ранив його. Відтак бандити забрали $390 готівки і втекли.

ПРОДАВ ДИТИНУ ЗА ПЯТЬ ЗОЛОТИХ.

В селі Посіч, турчанського повіту, продав опікун Михайло Кіт мандрівним циганам маленького хлопця сироту за 5 золотих (дещо більше як пів доляра). Поліція арештувала цього „опікуна”.

ВІДПОРНІСТЬ КОСТИ ЛЮДСЬКОГО СТЕГНА.

Як виказують досліди Р. Ресле, має людська стегнова кість бути найбільше відпорна на удари в шестім році життя, то є тоді, коли людський орґанізм є дуже далеко від осягнення повного росту. Ресле випробовував силу стегна при помочі ударів, які були спрямовані поперечно до кости. Ці удари виконував маятниковий молоток.

ШТУЧНИЙ ДОЩ.

Винайдено новий спосіб витворювання штучного дощу. Проф. Варарaтс скомбінував хемічну мішанину порошків, яка, розкинена з літака в повітрю, обнижує незвичайно температуру атмосфери та цим способом причиняється до творення хмар і пізніщої зливи. Хто знає, чи цей винахід не знайде собі з часом практичного приміненя в раціональному хліборобстві.

ВИНАХІД ЧИ КАЧКА?

Берлінський хірурґ, професор Ґлюк, нібито придумав спосіб, як переносити голосові струни помершої особи до горла живої. Цей експеримент мав би на меті „щіпити” в горлі голос співаків, який залежить від голосових струн. Отже Шаляпін або Пікавер співалиб і по смерти не тільки в грамофоні, але й у чужім горлі. Тому, що в пресі надходить уже вакаційно-огірковий час, можна цю звістку трактувати покищо як „морського вужа”.

ВИТРИСКОВЕ ПЕРО ВІДОМЕ 175 ЛІТ ТОМУ.

Англійська преса приносить звістку, що в однім словнику з 1754 року є вже повна дефініція нинішного т. зв. витрискового пера, а саме: перо зі срібла або міди, зроблене так, щоби в ньому було досить чорнила, яке могло би скапувати малими краплинами. Було це в часі, коли люди писали ще гусячими перами!

ПОДРУЖНИЙ ТРИКУТНИК У ТЮРМІ.

Бувший репортер вініпеґської преси, Роналд Еллис, вибрався з Вініпеґу на поїздку до Каліфорнії. Підчас подорожі задержався в Келґарах, Алберта, щоби відвідати своїх родичів. Та заки прийшов до родичів, стрінувся по дорозі зі своїми давними товаришами й добре підпив собі. Ніччю йшов він до дому своїх родичів і, переконавшися, що двері замкнені, від старався влізти до хати крізь вікно. На щастя недалеко був поліцейський пес, який стягнув його з вікна, й поліція арештувала його. Показалося, що Еллис був зблудив і замісць до дому своїх родичів добирався до зовсім чужого дому. Ранком Еллиса стрінула ще одна неприємна несподіванка. А саме він довідався, що в сусідній тюремній келії знаходиться його дружина, яку він лишив у Вініпеґу, і мешканець Вініпеґу, Ралф Ендерсон. Жінка Еллиса бажала скористати з неприсутности свого мужа й вибралася з своїм коханком, Ендерсоном, на прогульку до Едмонтону. Однак, перебуваючи в едмонтонському готелі „Мекдоналд”, ця залюблена пара виїхала звідтіля, не заплативши „била” за перебування в готелі. Її знайдено в Келґарах і арештовано.

НОВІ ВІКИ, НОВІ МЕТОДИ.

Визначний педаґоґ з 17-го століття, д-р Ботлер, написав книжку про виховання дітей, у якій сказав між іншим: „Коли жалієш бука для дитини, то ти збавиш її”. Інакшими словами кажучи, він заявляв, що найліпше карати дитину за провину тілесними карами. Та й у нас є стара приповідка, що, мовляв, наука не йде до голови без бука. Однак метода Ботлера й наша стара приповідка знаходить у нашому століттю дуже багато противників у кругах вчених педаґоґів. Недавно секретарка вашинґтонського товариства умової ґіґієни, Марґарета Донлей, мала виклад на тему виховання дітей, у якому заявила, що при вихованню дітей треба як найменше вживати бука й всяких фізичних кар, а дітей нижче 6 літ життя взагалі не слід карати фізичними карами. Вона подала пять головних вказівок: 1. Не карай дитини словами. Говори до неї спокійно; 2. Не уживай для карання дитини того, що нераз для неї потрібне. Приміром, не клади дитини за кару до ліжка, не страш її, що закличеш лікаря, як не послухає, і тим подібне. 3. Не лякай дитини поліцаєм, чортом та всім іншим, що може витворити в дитині страх, який підкопує дитячий розум; 4. Не бий дитини по лиці та по ухах; 5. Не обіцяй дитині того, що не думаєш виконати. Як найліпший спосіб кари для малих дітей поручає М. Донлей приказати дитині сидіти тихо на кріслі кілька або кільканацять хвилин.

НА КОЖНОГО КАНАДІЙЦЯ ПРИПАДАЄ БІЛЯ ТРИ ТИСЯЧІ ДОЛЯРІВ.

Домініяльне статистичне бюро подає, що якби розділено багацтва Канади межи всіх її мешканців, тоді припало би на кожнього мешканця по 2,996 долярів. В цьому не включені природні багацтва, які ще треба розробляти.

ЗАМІСЦЬ ЖІНКИ — СТРИЧОК НА ШИЮ.

Дня 19 квітня ц. р. застрілено в місцевости Ню Серепта, Алта., 47-літнього фармера-Німця Ґустава Ґерінґа. В звязку з убивством арештовано 32-літнього фармерського робітника Луїза Маєра, який колись робив у Ґерінґа. Слідство виказало, що дійсно Маєр застрілив Ґерінґа, бо хотів оженитися з його 23-літньою жінкою, з якою був від давна у ближчих зносинах. Вдова по Ґерінґові зізнавала на розправі, що вона любить Маєра й він її. Маєр боронився тим, що Ґерінґ, підозріваючи його в ближчих зносинах з жінкою, почав бити його, як вертаючи з міста, стрінув його у воротах на своїй фармі. Тоті він в цілі оборони вхопив за рушницю, яку принагідно мав з собою, й вистрілив у нього. Однак лава присяглих суддів в Едмонтоні узнала, що вбивство було уплянoване й засудила Маєра на кару смерти через повішення.

ВИБОРИ І ЖИТТЯ.

Під таким заголовком розписується „Морґенблят” (Чернівці) з 24. травня і скаржиться між іншим, що салата і молода бараболя дуже дорогі. Щодо салати то головка коштує тепер лева або й півтора, а кільограм бараболі 28—30 левів. Головку салати вже й бідний чоловік встані купити, а на бараболю підожде. За те хто конче мусить їсти молоду бараболю, той мусить також погодитися і на її ціну. Але ніколи не скаржиться жадна місцева ґазета на дріжджі, яких виріб з податками і зарібком коштує всього 14 левів, а в дрібній розпродажі коштує кільограм дріжджів 100 левів! Чиж це не лихва?! Або пиво: помимо того, що ячмінь коштував в осени 1.50 л. кільограм, то ціна пива була і є незміненою. — („Час”).

ОТРУЯ СЛІЗ.

Англійський біольоґ Флемінґ відкрив, що в сльозах є отруя. Свої досліди провадив він у цей спосіб, що на склі поливав бакцилі слізми. За одну мінуту створилася на склі дивна поволока. При ближчих оглядинах виявилося, що це громада мертвих бакцилів. Відтак Флемінґ розпускав сльози водою, щоби довідатися, як довго сльоза, розпущена в воді, заховує отрую. І виявилося, що 40 разів розпущена сльоза заховує ще отруйну силу. Тому Флемінґ постановив хемічно видобути отрую, яка міститься в сльозах, і спробувати, чи не вдалосяб її масово продукувати. Таким чином можнаб отримати новий спосіб забивання бакцилів.

КРОВ ЯК ОРҐАН НЮХУ.

Наукові досвіди ствердили, що чоловік, якому защіпити в кров якийнебудь пахучий розчин, за хвилину дізнає таких самих нюхових вражінь, як колиб він цей розчин нюхав. Цього явища уживають лікарі, щоб ствердити, чи пацієнт, котрий не дізнає нюхових вражінь при помочі носа, може бути вилічений, чи ні. Коли такий чоловік відчуває запахи за посередництвом крови, то це є доказ, що нюхові нерви функціонують добре і що недомагання можна усунути через операцію носа.

СЕКРЕТАР МЕЛОН ВЕДЕ ПЕРЕГОВОРИ З ФРАНЦУСЬКИМ УРЯДОМ

СТАРАЄТЬСЯ ЯК НАЙСКОРШЕ ЗАЛАГОДИТИ СПРАВУ МОРАТОРІЇ ПО ВСІМ БОРҐАМ.

ПАРИЖ (Франція). — Сюди прибув з Лондону секретар фінансів, А. Мелон. Він, не гаючи часу, прямо з двірця поїхав до американського посольства, де мав довшу нараду з послом Еджем. З посольства А. Мелон поїхав з візитою до французького міністра фінансів, у якого перебув короткий час. Вже призначено спільну нараду Мелона з французьким премієром Лявалем, міністром справ закордонних Бріяном та з міністром фінансів.

Мелон жадної заяви до преси не дав, бо ще сам не знає, чим скінчиться його поїздка до Франції. Він зовсім не думав приїздити до Парижа, але застереження Франції проти предложення президента Гувера спинити на рік сплату всіх міжнародніх борґів і репарацій привело його сюди. Стало ясно, що Франції не можна диктувати жадних умов, але треба прийти з нею до спільного порозуміння, щоби плян Гувера мав успіх.

Мелон буде старатися як найскорще полагодити справу позитивно, щоб не перервати того економічного та фінансового оздоровлення, яке вже почалося по заяві президента Гувера. Можливо, що після нарад у Парижі Мелон поїде до Берліна, щоб там з німецьким правительством остаточно полагодити справу, яку видвигнула Америка.

ІТАЛІЯ ЗАДОВОЛЕНА.

РИМ (Італія). — Після докладного студіювання пропозиції президента Гувера диктатор Мусоліні та міністер справ закордонних, Ґранді, заявили, що Гувер розпочав нову еру в міжнароднім життю ріжних держав. Коли плачення борґів на рік буде спинене, а з ним здійсняться дальші наміри Гувера, то між державами встановиться більше довіря й співробітництво, що облекшить справу обеззброєння держав.

Тому Італія з задоволенням приймає пропозицію президента Гувера й буде старатися як найскорше провести її в життя.

НІМЦІ ПОЇДУТЬ ДО ПАРИЖА.

ПАРИЖ (Франція). — Міністер справ закордонних, А. Бріян, переказав через німецького посла фон Геша, що французький премієр і міністер справ закордонних готові відбути таку саму „приватну” нараду з німецьким канцлером та міністром справ закордонних, яку відбув з ними Мек Донелд. Отже треба сподіватися скорої поїздки до Франції Брінінґа та Курціюса для безпосереднього порозуміння з Лявалем і Бріяном.

АМЕРИКАНЦІ ПРИЛЕТІЛИ ДО МОСКВИ.

МОСКВА (СССР). — Американські летуни Пост і Ґетті прилетіли до Москви після того, як 60 і пів годин вони відлетіли з Ню Йорку. Американці летять навколо світа через Европу, Сибір, Аляску і через Америку. В Москві вони матимуть через ніч відпочинок, а на ранок вилетять до Іркутська в Сибірі.

Обидва летуни почувають себе дуже добре й сподіваються встановити новий рекорд скорости лету навколо світа. Їм доведеться перелетіти високі уральські гори, але летуни певні, що великих труднощів вони не стрінуть. У всякому разі лет над горами й над Сибіром не буде гіршим від лету над північним океаном з Канади до Анґлії, який їм дуже добре вдався.

ЗАБРАКЛО СИЛИ ДОЛЕТІТИ ДО ДАНІЇ.

БРЕМЕН (Німеччина). — На місцевій летничій площі осів американський літак „Либерті”, на якім летуни Гойріїс і Гилинґ летять з Америки до Копенгаґи. Обидва летуни так змучені летом, що один з них, висівши з літака, не промовив ні одного слова, а негайно заснув. Другий летун також ледви тримався на ногах.

Перелет їх через океан відбувся при надзвичайно тяжких умовах. Сильний вітер дув їм у лоб, а зприводу туману та негоди доводилося летіти на височині 12,000 стіп на великому зимні. В столиці Данії, Копенгазі, чекало 100 тисяч народу на їх прибуття. Затримка летунів у Бремені викликала велике розчарування серед Данців.

АНТИСЕМІТИЗМ У РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ.

МОСКВА (СССР). — М. Горкий виступив в „Ізвестіях” з більшою статею проти антисемітизму в радянських письменників. Як на найбільших письменників-антисемітів Горкий вказав на відомого письменника Бориса Пільняка та на особистого й близького приятеля Леніна, Бонч-Бруєвича, а також на молодого письменника Островера.

Про Бонч-Бруєвича Горкий говорить, що він властиво не має такту в своїх писаннях, а тому вони виходять у нього антисемітськими; зате два інші свідомо проповідують антисемітизм,

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$7.00	На рік	$7.00
Six months	$3.75	На пів року	$3.75
Three months	$2.00	На три місяці	$2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Загранцею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$5.00	На пів року	$5.00
Three months	$2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

УДАР У ВЕРСАЛЬСЬКИЙ ДОГОВІР

Імя президента Гувера стало тепер в цілім світі далеко популярніще ніж воно було в часі, коли він годував голодних у Бельгії, Росії чи деінде. Його несподівана заява в справі однорічної перерви у сплаті воєнних довгів зробила величезний переворот у політичнім і економічнім світі. За один день світова ситуація цілком перемінилася. По всіх краях відітхнули люди, що стоять при державній кермі; відітхнули теж фінансисти і промисловці. А найрадикальніше зареагували світові біржі, оті спекулятивні місця, найбільш вразливі на добрі чи погані вісти.

Вправді підносяться голоси критики заяви Гувера, будьтоби ця заява ставила конгрес і американський нарід у комічне положення. Кажуть, що виходить, що це президент зробив такий джентельменський і розумний крок, коли на ділі найповажніші американські політичні й економічні знавці вже давно домагалися такого кроку, а то й цілковитого анулювання воєнних довгів. Та ті замітки не мають тепер значіння супроти ваги самого факту, який матиме далекосягле значіння не тільки з економічного, але й з політичного боку. Отсей крок зробив президент Гувер цілком певно по добрій і довгій розвазі, а дотого в часі, коли секретар скарбу Мелон перебуває в Лондоні й висондовує европейську ситуацію зараз по тім, як відіхала з Лондону німецька делегація, яка там представляла незавидне положення Німеччини. І це, що Мелон довідався в Лондоні, без сумніву остаточно заважило на появі заяви Гувера.

Що з Францією не було порозуміння, видно по тім, що це досі нема певности, яке вона займе становище, та що числяться з тим, що вона буде змушена згодитися на цілковиту мораторію супроти Німеччини, або наразитися на міжнародню ізоляцію.

В той спосіб приходить отже світ до заключення, що окови, наложені версальським договором, не тільки давлять Німеччину, але й цілий світ, та що Німеччину треба ратувати не так ради її самої, але ради загального добра. А що так воно є, то світ тепер переконався про те наглядно. За один день по заяві Гувера світ зискав морально й матеріяльно більше, ніж вартують усі довги. І саме те заставить світ переводити ревізію дальших оков, звязаних з версальським та іншими повоєнними договорами. Заява Гувера в справі відложення сплати воєнних довгів на рік є тільки започаткованням цього.

ВРАЖІННЯ З ВІДВИДИН У РІДНІМ КРАЮ

На границі з залізниці.

Навіть без знання границь можна розріжнити, де є Німеччина, а де Польща. Хочби по тім, що в Німеччині всюди худоба пасеться сама в загородах без пастухів і має високу, густу траву, а в Польщі худоба попутана і що кілька штук то пастух, а пасовиска голі, вкриті пожовклою, вигорілою травою.

В Німеччині гарні, білі хати, які здалека видно, всі під червоною дахівкою, десь-недесь невеличкий костел. В Польщі хатки рідко побілені, криві, під соломою. Моя 5-літня Славця питає: „Тату, як люди до тої хати залазять?" Ще декуди навіть загати стоять. Видніють польські орли, а під ними написи: „Монополь титоню і вудки". Плоти, ще де є, то поломані. Загони по полях дуже вузенькі, найбільші на 3 ярди. Збіже дуже бідненьке. Вже близько Перемишля трошки гарніші села, бодай здалека, видно гуртовні пасовиска, огороди і більші садки коло хатів. Тай майже в кожнім селі велика церква з трома банями, а побіч неї також видко костел з одною вежею. Люди працюють по полях звичайно босі, хоча мають на собі богато убрання, а жінки позавивані в хустки завсіди, чи зимно, чи тепло. Все виглядає дуже нечисте.

Львів.

На головнім двірци звичайно досить руху; богато селян з пакунками на плечах. А найбільше портерів, як там називають „нумеровими" (кождий портер має великий нумер на грудях). Всі бідні, обдерті. Як заговориться до него по українськи, так і відповідає. Як прислухатися, то й між собою балакають по українськи. Небезпеки, щоби вкрав валізку, нема, бо кождий під нумером, то треба насамперед памятати нумер, навіть якби в гурмі стратився з валізкою, то по нумері відшукається. По кіосках (стендах) на стації є богато українських газет: Діло, Новий Час, Мета, Правда, Громадський Голос, Український Голос, Неділя, Свобода, Народна Справа, Сель-Роб, Поступ і інші. Малюнки на стінах на стації (певно ще з австрійських часів): з одної сторони пряде жінка в вишиваній українській сорочці; коло неї дитина, також в народнім строю. Образ з другої сторони представляє гончарство; також українські типи. Гарні малюнки, але вже дуже почорніли. Впали мені також в очи, на стації, українські написи, оголошення корабельних ліній, тощо; видко, числять на Українців.

В українських інституціях.

Українські встанови богато більші й солідніщі, як я собі представляв. Будинок Просвіти, Наукового Т-ва ім. Шевченка, Дністра, Гостинниці, Земельного Банку й інших впадають в очи, як одні з найкращих будинків. П. Л. Ясінчук не жалував часу, але два дні посвятив, щоб показати нам усе, що важніще у Львові. Дуже замітні українські церкви, яких є щось 8 чи 9. Українські склепи Маслосоюза, книгарні, базарі замітні є всюди по Львові; навіть з трамваю пізнати їх зараз по синьо-жовтих красках та українських написах. Декотрі (більш приватні) мають українські і польські вивіски. Також замітним є, що на вікнах українських установ є виразно виписано по польськи, що „ті вікна заасекуровані в „польських асекураціях", щоби Поляки знали, що як будуть вибиті, то Поляки мають за них платити.

Приїхали ми до Львова в суботу вечером, переночували в Гостинниці, рано пішли до церкви св. Юра. Пригноблююче враження зробила в церкві біднота. Більшість селяни, але зібрані нібито по міщанськи, не до смаку. Богато босих. Діти замурзані. Як побачив одну одиноку дівчину в вишиваній сорочці, троха зрадів. Якби чужинець побачив ту публику, то так і сказав би: „сирий матеріял". Я собі подумав: певно „пацифікація" зробила так, що всі такі збідніли, пригноблені, до всього байдужі, лиш прийшли просити Бога, щоб скорше їх забрав до себе. Вийшов з церкви, обдарував дідів (а їх також було богато) тай так ідемо поміж тих, що під церквою стоять (всі з паличками). Аж дивлюся: на паркані прибитий афіш, на синім папери жовтим друком: Сьогадня, 10. мая, Свято Матери" в салі Т-ва ім. Лисенка, в год. 11.30 рано. Я зараз поспитав, куди йти, і пішов, щоб не спізнити.

Лиш до дверей приступив, побачив, якби інший світ. Жінки при дверях зібрані по українськи, інтелігентні, ввічливі, гарні. На салі половина гостей в народних строях. Всі здорові, показні. Таксамо мущини — одним словом, нарід! Між ними вже побачив і знакомих, одні знані з газетних ілюстрацій, а інші то особисті знакомі, бо були в Америці. Між іншими був делегат Рідної Школи, Лев Ясінчук. Привитався зі знакомими, а ті зараз представляли: Це посол Великанович, це пані Рудницька, там сидить Барвінський, а це Березовський. Саля набита мало не по береги. Всі інтелігенти бадьорі.

Українська мова на улици.

Українську мову у Львові можна всюди почути на улиці. Діти, студентки, старші, молодші. Стати коло стенду з газетами, то помітно, що богато купує українські часописи. Кождий каже по українськи: „Прошу Діло" чи інше. На трамваях читають українські газети, розмовляють між собою й питають кондуктора по українськи. Одним словом, все ліпше, ніж я собі представляв. „Ще не вмерла Україна" навіть у Львові.

На селах.

На селах зпольщення не видко, я певний, що й за двіста літ там його не буде. Навіть там, де учитель мазур, де діти не мають зовсім своєї школи, де є лиш польська, то видко збочення, але не є зпольщені. Де є український учитель чи вчителька, то діти чисті, пильні, гарно читають, деклямують: примірні діти. А де польський, то всі якісь застрашені, як гуси.

Молодіж радо гуртується до своїх інституцій, як читальня, кооператива і т. п. Лиш щоби був хоч один провідник. Ніякі перепони не поможуть. Як от в селі Скоморохи, бучацького повіту. Там була „пацифікація". Вйт хрунь. Село далеко від міста. Двір пані Желінської, під проводом якогось ржонци шляхтича, котрий лише визискує селян. За роботу від сходу до заходу сонця, на полі, на своїм хлібі платять селянам по 60 грошів на день. (Склянка кави в Польщі коштує 75 грошів). То є гірше панщини. Але мимо того всього в селі є кооператива, читальня, каса, почінають будувати гарний Народний Дім. Кождий хлопець і дівчина належить до „Лугу, мають свої уніформи. Як всі зібралися на майдані (в свято на Вознесення) було їх більше як 100 в уніформах, показали вправи, потому як заспівали гарним хором: „О Україно", „Гей, ну, хлопці до зброї", „Ще не вмерла", то так і хочеться запитати: „Пацифікація, гвер із юр стінг?" Кождий хлопець, кожда дівчина свідомі. Знають історію, знають географію, знають вагу своїх інституцій, і знають свої права тай знають „польську конституцію". На запит, яким чудом ви всі такі примірні, відповідали, що початок організації дав священик. Він вибрав пару хлопців, перейшов з ними „курс самообразовання", потому ще на доповнення записав їх на повний курс в Бучачи. Парубки вернулися домів, кождий (сходитися не вільно більше як 9 осіб) що вечора читає для них різні книжки і викладає. Таким способом майже ціле село поступає. Щоби лиш поміч для них згори, з уряду, то за яких 10 літ наші селяни, по подібному шляху перегналиб Чехів, а навіть Німців. На жаль, уряд нашим селянам усе ворожий.

Як селяни задивляються на свою будучність.

Вони вірять, що все мусить скінчитися, але пляну ніякого не мають. Немовби вірили в якесь чудо, припадок, або якусь нагоду, незалежну від думання й розуму. Хоч всі готові на найбільші посвяти, не мають надії на успіх; кажуть, що нема провідних сил. Всі готові по якомусь плянові паєвною силою приготовлятися на нагоду, вчитися, приготовлятися, щоби знов не заскочило їх неприготованих. Ніхто не вірить, що будучність їх вирішена, що теперішня система і уряд лишаться. Видять, що такий господарі польського уряду виходу нема, але не знають, яка буде зміна, хоч вірять, що зміна мусить бути, і то зміна на їх користь, та що Українці мусять запанувати на своїй землі.

Відношення до радянської України.

Селяни розуміють, що вони один нарід з Українцями під совітами, бажають бути разом, але з колективізацією не годяться.

Відношення між Українцями й Поляками по селах.

Воно майже всюди вороже. Газети, ні українські ні польські, всього не подають. Між селянами ходять ріжні історії про ворохобність. Казали мені, що в селі Маркові, пов. Підгайці, Українці коло церкви закопали великий березовий хрест на память полягшим борцям. Прийшли Поляки і зрізали. Українці поставили другий. Як люди були в церкві, то знов прийшли Поляки і хотіли той хрест зрізати, але українські хлопці їх злапали і так їх змастили, що 6 Поляків забрали з поломаними ребрами.

Відношення до Українців в Америці.

Серед інтелігенції я ширшого заінтересовання Америкою ні американськими Українцями не стрічав. Про Америку та життя американських Українців просто поняття не мають в українських краєвих політичних чи інших установах. Я стрінув лише дві одиниці, які про наше життя знають і ним цікавляться, а це: п. Лев Ясінчук, котрий знає наше життя з власного побуту та старається це знання доповняти стрічами з кождим американським Українцем, що приїжджає в рідний край, та п. Дмитро Донцов, котрий знає Америку з читання американських журналів та котрий теж видушує з кождого відвідувача все, що можна, про американське життя. Поза ними в інтелігенції про життя в Америці тьма кромішна. Все заінтересовання кінчиться тим, що скаже: „От варта би бути в Америці". Відомо, чому варта. Він представляє собі, що в Америці можна жити без роботи.

Селяни уявляють собі Америку чимось надзвичайним. Навіть вірять, що Українці з Америки можуть їх визволити з ярма. Кождого Американця вважають за щось вижчого. Кожде слово хапають як щось цінне. Навіть листи з Америки дуже всіх цікавлять. Звичайно лист з Америки читає ціле село. Дуже зле робить в Америці той хто пише до краю лист недбало. Одним листом з Америки можна в своїм селі людей навести на добру дорогу, або їх звихнути.

Селяни й газети.

Майже в кождім селі є якась газета, але не всюди доступна кождому. Коли газета іде до читальні, то ще пів біди. Як лиш до священика або до вчителя, то з того не все є користь. Найліпше як іде газета впрост до селянина, бо тоді всі читають. Звичайно селянин вважає газету за великий люксус і її не пренумерує, але то так мало коштує, що з Америки обовязково повинен, кождий пренумерувати одну тамошню газету для когось у своїм селі. То буде більша памятка для цілого села, ніж вислати 10 або більше долярів.

Загальний вигляд села.

Села виглядають бідні. Всюди брак гроша, щоби привести господарство до порядку. Позачинані хати нема за що докінчити. Частина хати побита бляхою, а частина соломою. Плоти старі, поломані. Все гірше, як було перед війною. Людей по селах не бракує, на вигляд високі, рослі, але зблизька Американця вражають нечищені зуби, немита голова, руки. Люди задумані, але не нервові, як в Америці.

Чи імігрант з Америки має перепони ходити по селах?

Я не мав, і думаю, що й інші не будуть мати. Але треба вважати на приписи. Поліції, жандармів повно в Галичині. Зі всього, що виглядає по американськи, то поліція й завели на американський лад. Навіть такі великі і такі самі уніформи. Лише, що кождий має ще велику шаблю (в місті), а в селі карабін. Звичайно в селі ходять по два або три. Всіх Українців, котрі якунебудь брали участь в українській політиці або у війні, вважають бандитами. Командант поліції дав мені спис цих всіх бандитів в селі, щоб я їх пильнувався, але я їх знав усіх і міг вибрати собі до пильновання свого помешкання на селі скорше ніж жандармів.

Що Українці в Америці повинні робити, щоби помогти їх браттям у старім краю.

Насамперед треба тут самим образуватися, щоб тамті не були розчаровані. Писати листи, подавати добрі ради з життя і практики в Америці. Посилати в листах газети або витинки, як політичні так і господарські. Запренумерувати бодай одну газету для свого села для всіх. Посилати книжки (там мають час читати). Як хто іде до краю, може брати все, що вважає йому потрібним. Дуже стислої ревізії на границі нема. Можете везти книжки, газети, рекорди й інші річи. (Я мав грамофон, 50 рекордів, машинку до писання, книжки, але жадного цла не платив). Американський виріб ліпший і танший ніж тамошній. Там рекорда не електричний виріб, а такі, що шипить, коштує 8 золотих (90 американських центів), а 12-цалева коштує 18 золотих (більше як 2 доляри) і нема жадного вибору. Я був в найбільшім музичнім склепі (жидівськім) у Львові, то мали всього щось 15 українських рекордів. Грамофони є лиш стародавні, і то від 25 долярів вгору. Тут такі на сміття викидають.

Між селянами є дуже попит на американські господарські і ремісничі знаряди. Мені навіть стельмахи передавали доляри, щоб їм вислати ріжні свідерки і т. п. Кажуть, що тутешніми свідерками лиш гарбузи добре вертіти.

Свій фонограф, що я привіз для мами, то мама (за згодою зі мною) продали зараз за 50 долярів (тут він коштує 35 долярів). Машинку до писання продав українському адвокатови за 75 долярів, в Америці ціна 50 долярів. Хто поїде до краю з річами, яких там потребують, зарібить сам і тамтим зробить велику вигоду.

Не думати, що то далеко, що то край світа. До краю поїхати з фамілією і назад, то так як тут на пікнік. Хто може і має як, повинен поїхати. Лиш добре обдумати, щоб ваша поїздка мала якусь ціль і щоби була належито приготована. В краю не був я 21 років, а на другий рік знов поїду.

Мирон Сурмач.

ВИЇМКИ З ПРАЦІ В. ЛИПИНСЬКОГО „УКРАЇНА НА ПЕРЕЛОМІ"

(3)

Треба відступити нам од руки царської, і підемо туди, де нам Всевишній Владика бути скаже — не тільки під володаря християнського, а хочби й під самого бісурмана!" Бо запалився був Гетьман так — пояснював скромно Виговський, слухаючим його оповідання боярам московським — як не личить християнинові православному. І наказав він у цюж мить Полковникам скликати всю старшину на сойм".

Цей незабутній сойм зібрався в Чигирині 2/12 жовтня (октобра) 1656 року. На соймі цім — як доносили свому урядові московські воєводи — „всі полковники, осавули й сотники складали собі взаємно, проміж себе, присягу, що коли хто небудь на них наступатиме, то вони проти того ворога всі, як один муж, вкупі стояти будуть".

Ідея державної незалежности України, народжена в 1648 році підчас першого побідного, тріюмфального візду Гетьмана Богдана Хмельницького до Києва, тільки тепер, по восьми роках політичних вагань і тяжкої кріваво оружної боротьби могла бути здійснена. Навчені кривавим досвідом — Гетьман, Полковники, Осавули й Сотники не зраджуючи і на землю українську ласим „стороннім монархам", а собі самим і всім умісці своїми грудьми одстояти Україну присягали. І з того часу все, що тій засаді незалежности, солідарности і вірности самим собі противилось, несло Україні занепад та руїну. З того часу вся політика українська, що нехтувала присягу в Чигирині, зложену представниками одного з найкращих поколінь української нації, кінчилась незмінно політичною деморалізацією і національним розкладом.

5. СОЮЗ З СЕМИГОРОДОМ І ШВЕДАМИ.

Після довгих переговорів між Семигородом і Україною, ведених при посередництві Швеції від початку 1656 року — з одного боку семигородськими послами в Чигирині: Стефаном Лютшем і Франціом Себешем — а з другого українськими послами в Семигороді: Іваном Креховецьким, Іваном Брюховецьким і іншими — був обома сторонами заприсягнутий 7 вересня 1656 р. „трактат вічної приязні" між Гетьманом Хмельницьким і Князем Ракочим. Підписали цей трактат від імени Гетьмана уповноважені посли — осавула генеральний Іван Ковалевський і писар Іван Груша, приняті Князем з надзвичайними почестями. Згідно з тим трактатом, як Хмельницький і його наслідники, так Ракочи і його наслідники, взаємно зобовязувались боронити себе спільно від ворогів. Коли Ракочи розпічне війну з Польщею, Гетьман пришле йому військову допомогу, не оглядаючись на царя. За те дістане Хмельницький всю Червону Русь; крім того Ракочи допоможе Гетьманові одержати частину Білої Руси з титулом Князя і піддержить намір гетьманський передати цей титул, як і всю власть верховну на Україні по наслідству синові Юрієві.

На підставі тієїж умови Господарі молдавський і волоський мали дати допомогу Ракочому — перший три тисячі люда, другий дві тисячі — і за те Гетьман обіцював їм оборону від Татар і приязнь так довго, як довго вони будуть у союзі з Князем симогородським.

Король шведський, довідавшись, що договір між Князем семигородським і Гетьманом український вже підписаний, поспішив сам підписати в Радноті 6 грудня 1656 р. трактат „вічного союзу" з Ракочим. На підставі того трактату, а також трактату між королем шведським Карлом Густавом і курфірстом бранденбурським Фрідріхом Вільгельмом, підписаного в Мальборку 26 червня 1656 р. — король шведський мав одержати Помор'я, Прусію королівську, Курляндію, Ліфляндію, Семигальо, воєводства Плоцьке й Мазовецьке, частину Литви й частину Білоруси до воєвідств Полоцького та Вітебського. Решту Литви, як окреме князівство, мав дістати князь Богуслав Радзівіл. Курфірст бранденбурський одержував цілу Великопольщу (воєвідства Познаньске, Калішське, Ленчицьке і т. д.), а Ракочи — Краків і Малопольщу. Справа „руських земель" Річипосполитої й південної Білоруси мала бути вирішена на підставі безпосередньої умови між Швецією й Україною. Таким чином ця майбутня шведсько-українська умова мала всі попередні поодинокі трактати звязати та оформлення союзу всіх держав коаліції завершити.

Зносини Гетьмана Хмельницького зі Швецією почались ще за панування королевої шведської Христини в 1652 р., при посередництві давнього козацького приятеля, підканцлера коронного Гієроніма Радзієвського, що, тоді, як емігрант з Польщі, на дворі шведськім перебував. Пізніший союз України з Москвою став трохи цим зносинам на перешкоді. Вже на початку 1653 р. Москва не хотіла пропустити в Швецію послів Гетьмана: Силуяна Мужиловського і Бурляя. Не вважаючи однак на перешкоди з боку Москви, зносини ті всеж продовжуються. По підписанню Переяславської Умови Гетьман посилав у липні 1654 р. нове посольство до королевої шведської, тим разом надзвичайно зручного і спритного українського дипльомата — афонського монаха отця Данила.

(Далі буде).

КОМУНІКАТ ОБЄДНАННЯ

(Звіт Господарської Комісії Обєднання, зложений д-ром В. Галаном на засіданню дня 20 червня 1931.)

В першому звідомленню Господарської Комісії я зазначив, що господарське життя одиниці і народу має чи не найбільший вплив на політичне-державне життя народу, і саме тому вимагає найбільшої уваги всього загалу.

Мимо цього, що протягом цілих століть вороги гнобили і гноблять наш нарід найбільшим господарським визиском, наші провідні верстви замалу звертають увагу на господарські справи і господарське виховання народу. Вислід такий, що сьогодні на всяких українським землях наше господарське життя є викривлене чужинцями.

Маючи це на увазі, Господарська Комісія Обєднання взяла на себе завдання:

1) Зібрати відомости про господарське життя наших установ;

2) Подавати нашій суспільности відомости про господарські справи України й Америки.

3) Познакомити Американців з господарським життям України.

4) Згуртувати наші інтелектуальні господарські сили для створення господарської орґанізації.

Згідно з тим пляном праця Господарської Комісії велася в двох напрямках:

1) Зносини з краєвими орґанізаціями;

2) Зносини з американськими господарськими установами.

Для зібрання матеріялу про стан наших економічних установ в краю віднісся я до краю листовно і шляхом преси та одержав потрібні звіти. Зокрема Ревізійний Союз Українських Кооператив прислав список матеріяльних шкід, спричинених кооперативам пацифікацією, які я використав в американській пресі. Вислано 23 листи до 16 установ.

Назагал господарське життя на Західних Землях, себто під Польщею, Румунією і Чехословаччиною, зробило деякі поступи, хоча внаслідок загальної кризі находиться тепер в дуже скрутному положенню. Зокрема під Польщею ця кріза збільшилася через пацифікацію, яка в головній основі була скерована проти господарського нашого життя. Зі звітів виходить ясно, що в краю вибиваються на верх господарського життя фахові, енергійні і характерні люди праці, котрі серед прямо немислимих відносин доконують великих діл. До цих людей треба зачислити Управу Маслосоюза, котра то орґанізація, мимо кількох вандальських нападів зі сторони Поляків, не тільки росте в краю, але здобуває собі імя за границею. Треба надіятися, що саме такі люди візьмуть керму та, йдучи за потребою часу, створять в краю Господарську Раду, якій буде підпорядковане наше господарське життя.

З наукових господарських установ вибилися на перше місце Господарська Академія в Подєбрадах, а дальше Науковий Інститут у Берліні. В краю Наукове Товариство ім. Т. Шевченка моглоб робити корисну працю, та, на жаль, його економічно-суспільний відділ зовсім завмер. На полі кооперації дуже живу діяльність веде Ревізійний Союз.

Зносини з американськими установами.

Навязуючи зносини з американськими установами, мав я на оці дві справи а саме: а) обзнакомити Американців з господарським життям України і б) використати американські школи для підготовки наших наукових сил.

Досі Обєднання стало через Господарську Комісію членом Кооперативної Ліґи, Американського Економічного Товариства, Американської Академії Політичних і Суспільних Наук та навязало зносини з Британським Економічним Товариством в Лондоні. Поміщено статті про кооперацію в журналі „Кооперейшен" та статтю про українські наукові установи в журналі Амерікен Економік Ревю, офіціяльним органі Американського Економічного Товариства. Як делеґат Обєднання брав я участь в річних нарадах Американської Академії Політичних і Соціяльних наук. Мушу завважити, що предсідатель Академії віднісся дуже зичливо та повідомив, що на будуче буде звертатися до нас в українських справах.

Рівнож я віднісся до фундації Карнегія з проханням, щоби вони видали своїм накладом господарську та соціяльну історію України в часі світової війни. Однак одержав відповідь, що ця праця вже на укінчені і не можливо її продовжувати. Натомісць ми одержали цілий комплекс книжок видань цеї фундації, які будуть переслані до краєвих бібліотек.

Ми рівнож стали передплатниками та ведемо живу переписку з Комерс Ріпортс, виданими секретаріятом торговлі.

Маючи на думці можливість підготовити наші наукові сили в Америці, я віднісся до Інституту Міжнародного Виховання, який помагає чужинецьким студентам, та одержав від них всі інформації відносно стипендій у тутешніх високих школах, які є переслав до наших наукових установ в краю. Рівнож я віднісся до Брукінгс Інститушен у Вашинґтоні з проханням надати стипендії для наших студентів. Ця інституція є школою високого типу, в якій вже укінчені студенти, а також профессори, переводять досліди над окремими царинами науки. Ділиться він на відділи: Державний і Економічний. Студенти мають змогу користати зі всіх бібліотек і державних установ Вашинґтону і ведуть свою працю під наглядом найбільших наукових сил Америки.

Мимо цього, що мій лист прийшов вже по закінченню реченця, я одержав відповідь, що наскільки до дво-трох тижнів ми зможемо вислати своїх кандидатів, то їх прохання будуть розглянені. Рівнож ця установа зробила пропозицію, щоби Обєднання визначило від себе стипендію при цій школі виключно для українських студентів. Про це я теж повідомив наші наукові установи. Колиб дійсно було можливе встановити такі стипендії, то значіння цього факту не можна як слід оцінити для української справи. Ці люди малиб не тільки нагоду працювати з найкращими науковими силами Америки, але ввійшлиб в тісний контакт з силами, які репрезентують американський уряд у Вашинґтоні.

Булоб дуже бажане, щоби всі студенти і наукові установи, заікавлені цими справами, подали негайно імена кандидатів на адресу:

Walter Gallan,
925 Atwood Rd.,
Philadelphia, Pa.

Зі справою студій в американських школах звязане питання англійської мови. Про це повинні подбати наші школи в краю, щоби кандидати могли як слід користати з курсів.

До тепер вислано 77 листів в переписці з американськими і краєвими установами.

Можливости для праці Господарської Комісії є дуже великі, треба тільки більше інтелектуальних сил, які моглиб брати участь у всіх зборах, на які ми одержуємо запрошення, в той спосіб інформувати Американців про українські справи зі становища господарського, яким вони чи не найбільше цікавляться.

Видання Господарського Збірника.

Головна наша увага звернена тепер на видання в англійській мові господарського збірника, який обхоплював би цілість господарського життя України. Редакцію переводить проф. Тимошенко, а участь беруть наші найкращі економісти.

Цей збірник являється тепер конечністю для ознакомлення наукового американського світа і він в значній мірі облекшить пропаґандивну працю Господарської Комісії. Особа редактора збірника й авторів поодиноких статей дають запоруку, що праця ця стане на висоті свого завдання та принесе честь українській науці.

Заключення.

З дотеперішних зносин з американськими й англійськими економічними товариствами дається помітити незвичайне заінтересування українським господарським і науковим життям. Тому я пропонував би, щоб Обєднання звязало наші наукові установи а саме Господарську Академію в Подєбрадах, Науковий Інститут в Берліні та Наукове Товариство ім. Т. Шевченка у Львові, з подібними установами американськими й англійськими. Переведенням повинна занятися Господарська Комісія.

Пропоную теж візвати нашу студентську молодь на місцях, щоби звязувалася з нашими й американськими установами та вела на місцях відповідну аґітаційну працю.

По дискусії затверджено програму праці Господарської Комісії й принято ухвали згідно з внесеннями.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МИ ПРОТИ УГОДИ, А ЗА БОРОТЬБУ.

Я вірю, що американська Україна може богато допомогти нашому рідному краєві у його визвольних змаганнях. Тому треба нам мати завжди те на увазі, щоби звідси виходив один спільний голос протесту проти окупантів. В краю під чужинецьким обухом можуть ломитися поодинокі наші діячі, а навіть партії, можуть намагатися накладати з окупантами, але ми тут в Америці мусимо задержати один боєвий фронт. І от з того боку треба нам добре уважати, щоби краєва угодовщина не знаходила тут поперття, щоби її сюди ніхто не „перешварцовував", як це робить еп. Богачевський, коли передруковує й вихвалює пастирські листи такого угодовця, як станиславівський епископ Хомишин.

Ми бачимо по листах і письмах покійного Липинського, яка є небезпека з боку таких „гетьманів", як Скоропадський, котрі торгують українськими землями. Це є люди з породи Андріїв Лівицьких, що запродалися Польщі за миску сочевиці.

Американські Українці мусять це все мати на увазі. Ми є народом поневоленим і недержавним. Тому не диво, що серед такого лихоліття маємо ріжних торговщиків і зрадників. Таке було з усіми іншими народами, а в нас не є гірше як в інших народів. Та тут в Америці ми можемо задержати холоднокровність і чистоту нашої ідеї й нашої політичної тактики. Ми є одинокі з Українців, які є дійсно вільні й маємо дійсну змогу висказати те, що є дійсним почуванням нашого народу.

І ось тому наші самостійницькі, безкомпромісові й боєві заяви щодо нашої національної політики є важніші від інших, бо вони є правдиві, є такими, які живуть у серцю нашого народа, які відповідають його почуванням.

Тому не допускаймо до Америки під ніякими видами голосу угодовців, чи торговців. Протестуймо проти Хомишинів, Скоропадських, чи Лівицьких при кождій нагоді, щоби не було ніякого баламутства, щоби ніхто не посмів покликуватися на Америку, що й тут могли звести своє кубло угодовці.

Тимко Милещук,
Ню Йорк, Н. Й.

„Чорт".

Славний лондонський арлекін Річ, як раз вечером вийшов з комедії, прикликав візника та сказав йому, щоби завіз його до гостинниці „Під сонцем", на площі Клейр. Коли повозка була вже недалеко гостинниці, побачив Річ, що одно вікно гостинниці відчинене, тому вскочив крізь дверцята повозки у кімнату. Візник зліз із кізла та дуже здумівся, що в повозці нема нікого. Закляв, завернув повозку і сів назад на кізла та пустився їхати. Річ із гостинниці слідкував тієї хвилини, коли повозка була напроти вікна й ускочив знову в повозку — потім крикнув на візника, хай вважає, бо вже минув гостинницю. Переляканий візник дріжучи завернув до гостинниці та знову станув перед дверима. Річ висів із повозки, мимрив щось під носом, добув гаманець і подав візникові гроші, хотячи йому заплатити.

— Це дайте кому іншому, пане Чорте, — сказав візник — я вас добре знаю. Ви хотіли би схопити мене. Хай ваші гроші лишаться при вас.

Сказав це, затяв коні й поїхав, як міг найскорше.

ПРОТОКОЛ

? РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА, яке відбулося на днях від 16. до 20. лютого 1931 р.

(Продовження). (45)

Після відкриття слідуючої сесії засідання явився гол. радний А. Питляр зі звітом в руках і заявив, що хоче його прочитати. По уділенню йому голосу гол. предсідателем, читає:

Звіт головного радного А. Питляра.

Приступаючи до свого звіту, як головний радний Українського Народного Союза, заявляю перед Головним Урядом, а також перед всіма членами У. Н. С., що за увесь час мого урядування я не одержав від Головної Екзикутиви жадних спеціяльних припоручень, котрі відносилисьб до відділів У. Н. С. Однак по відділах де я був та з членами з котрими мав багато нагоди говорити, я все говорив про користи У. Н. С. та його відділів на місцях.

Нюйорські відділи з котрими я мав нагоду більше запізнатися, виказують своєю працею і зростом користь для У. Н. С., менші відділи, як число 10 У. Н. С. хоч правда в членстві не зріс то все таки в час теперішного великого безробіття, йому не загрожує якими би то не було втратами. Те саме відноситься до відділу ч. 66 на Вестсайд, Товариство „Свободи".

Коли взяти відділ ч. 14, Товариство „Буковина" в Ню Йорку, котре тішиться великою популярністю, як зі сторони членів У. Н. С., так і в загалі серед Українців, через що вдобуває собі ширші круги впливу, а з тим і нових членів.

За послідний рік 1930, відділ „Буковина" зріс на 13 нових членів, в що включається дітей і де які з переступними листами.

Зараз я мав бути нагоду в багатьох місцевостях де я стрічався і переговорював з членами У. Н. С. для користи відділів У. Н. С. Всюда члени жаліються, що в теперішну тяжку крізу і масового безробіття, багато членів У. Н. С. котрі довги роки були і ще дальше є членами У. Н. С. не мають спромоги платити вкладки до У. Н. С., через що грозить їм утратою права до У. Н. С. Про це просили мене, як Головного Радного, щоби я цю справу підніс на засіданню Головного Уряду У. Н. С. Всім таким заінтересованим обіцяв що ту справу піднесу та думаю це зробити в осібній резолюції.

За минувше літо через шість місяців я був в Европі, де мав нагоду відвідати наших Українців в Галичині, їхні орґанізації, доми, кооперативи, а також зними разом переживав карні експедиції польської фашістівської банди на чолі скровавим катом Пілсудським. Приглянувся я до життя робітників і селян в Ґаличині.

Рівнож я був на Радянській Україні. Я познакомився ближче, як робітники і селяни власними силами розбудовують господарство і розвивають свою культуру, та пізнав, що напади на Радянську Україну, будьто би там не було українців при урядах, що там безробіття і в загалі, що українські робітники не мають батьківщини, все це є видумана свідома брехня. Тому кожного чесного і свідомого українського робітника є обовязком боронити свою батьківщину-Радянську Україну перед ворогами.

В час моєї відсутности в Америці, були в органі У. Н. С. „Свободи" напади на мене, що будь то я мав фізично когось бити з учасників на демонстрації Українців устроюваної Демидчуком під радянським представництвом в Ню Йорку. Заявляю всім членам У. Н. С. і всім заінтересованим цею справою, що цього ніхто мені не доказав і не докаже, бо я нікого не бив.

О. Гр. Пипюк вносить, а о. д-р В. Клодницький попирає, щоби до дискусії над звітом радного А. Питляра включити також наспівші зажалення, так, як це було передтим зроблено з іншим головним урядником, на котрого зажалення наспіло.

Гол. предс. М. Мурашко заряджує відчитання зажалення проти гол. радного А. Питляра.

І. Каштанюк читає:

До Світлого Уряду Укр. Народ. Союза в Джерзи Сіти, Н. Дж.

Ми низше підписані урядники 238-го відділу Укр. Нар. Союза, в Бостон, Масс., пересилаємо Вам ухвалу, запавшу на зборах нашого відділу дня 21 грудня 1930.

Дня 23 листопада 1930 р. відбулося в Бостоні большевицьке віче, при участи гол. радного Укр. Нар. Союза, п. Олекси Питляра, яко головного референта віча. Віче було влаштоване в справі протесту проти польських варварств у Галичині, але не відбулось в тім дусі, а, як звичайно, по духі большевицьких агентів і по програмі відозви, яку ми залучаємо з сим зажаленням на п. Питляра, який, будучи головним бесідником, не станув в обороні свого народу, котрий його поставив урядником Укр. Нар. Союза з надією, що він стане в кождий час в його обороні, згідно з правилами Укр. Нар. Союза та його статутами, про що говорить арт. 2-ґий, § 5, де говориться про братнє зеднання всіх Українців; але добр. Олекса Питляр свідомо виступив проти 5-го параграфу статута Укр. Нар. Союза, бо на вічу відносився ворожо проти змагань українського народу у визвольній боротьбі, а головно проти урядників Укр. Нар. Союза, як про се свідчить залучена відозва. Отсим ми протестуємо проти таких головних урядників, як п. Олекса Питляр, який, зєднавшися з московськими агентами і ляцькими різунами, пішов на шкоду свому народові, обкидуючи болотом Укр. Нар. Союз, Обєднання, Укр. Військову Організацію і все, що українське, замісць протестувати проти Ляхів та їх розбоїв. І тому відділ 238 в Бостоні вносить се зажалення на руки Гол. Предсідателя, а також апелює до всіх чесних Гол. Урядників та Урядничок, зіхавшихся на отсе річне засідання, з надією, що Гол. Урядники поступлять з висше згаданим урядником після параграфів Укр. Нар. Союза, стаючи в обороні народної чести та Головних Урядників Укр. Нар. Союза.

За 238 відділ Укр. Нар. Союза:

Стефан Бойко, голова;
Николай Давискиба, секр.

(Печатка відділу).

Бруклин, Н. Й., 14. лютого 1931

До Головного Уряду Укр. Нар. Союза в Джерзи Сіти, Н. Дж.

Високоповажані Панове!

На підставі параграфу 413 статутів У. Н. Союза отсим вносимо протест (скаргу) проти діяльности гол. радного Александра Питляра.

Параграф 413 предвиджує укарання гол. урядника У. Н. Союза за „обмовний чи клеветний учинок ділом або словом, який не відповідає гідности гол. урядника сего Союза".

Гол. радний А. Питляр дня 9. лютого 1930 р., розбиваючи українське народне віче в Бруклині, накинувся з клеветою на орган Союза, „Свободу", і на редакторів „Свободи". Свідки: М. Заверуха, Г. Бардак, І. Мудрик, М. Шипот, П. Малицький і богато інших.

По приїзді з Европи пан Питляр ширить обмову і клевету на ввесь український національний рух і на „Свободу", котра на підставі ухвали конвенції У. Н. Союза ширить і піддержує сей рух у народі.

Тому нижче підписані урядники 203 відділу У. Н. Союза в Бруклині ставлять домагання до Хвального Уряду У. Н. Союза о примінення параграфів статута У. Н. Союза супроти шкідливої діяльности сего урядника, котрий наносить велику шкоду і ганьбу доброму імени У. Н. Союза між українською еміграцією в Америці.

Михаїл Шипот, предс.;
Дмитро Сенюта, секр.

(Печатка).

(Дальше буде).

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТ-НЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

THOUSANDS HEAR UKRAINIANS SING.

Chorus Presents Native Songs at Benedict Monument in Roger Williams Park.

OLD DANCES ARE PRESENTED

Traditional Folk Steps Given Prominent Place on Program of Woonsocket Artists.

A program of native songs and dances sponsored by the Ukrainian-Americans of Rhode Island provided pleasant entertainment for several thousand persons at the Benedict Monument to Music, Roger Williams Park, yesterday afternoon.

The stately columns of the Memorial formed a background contrasting sharply with the brilliant many-hued costumes of the singers and dancers. Many of the latter were young children.

The program included patriotic, religious and peasant songs, by the mixed chorus of St. Michael's Ukrainian Church, Woonsocket, and traditional folk dances by another group of Woonsocket residents. In some of the numbers, particularly an Easter roundel which has been performed for centuries before churches of the Ukraine, both singers and dancers participated.

The chorus, which was under the direction of Rev. V. A. Kaskiw, pastor of St Michael's Church, sang several numbers without musical accompaniment. An orchestra directed by Stephen Romanowich provided instrumental music for the dances, which were given under the direction of John Shylo.

Members of the chorus, orchestra and dancing group and several hundred other persons came to Providence from Woonsocket in chartered busses with escorts of city and State police.

Those in the singing and dancing groups included: Helen Chubay, Anna J. Chaharyn, Olga Charna, Sofia Reminyk, Eugenia Borys, Maria Kushnir, Maria Kaskiw, Olga Lukenyk, Maria Borozna, Stephanie Malenchuk, Anna M. Chaharyn, Stephanie Lytwynetz, Miroslava Gurbel, Stephanie Kolesnyk, Stephanie Okolita, Anna Yacyshyn, Rozalia Bardachevska, Gloria Skebinska, Johanna Lytwynetz, Johanna Borozna, Anastazia Kinash, Anna Pidhorodetzka, Maria Chaharyn, Maria Rapko, Josephina Kreshtalovich, Anna Proborivska, Olga Lypska, Maria Koperniuk, Vladimir Sharawara, Vasile Wecal, Stephen Teper, Vladimir Gulivach, Frank Kociuba, Stephen Burak, Jaroslaw Kosiuk, Orest Chaharyn, Andrew Hladyk, John Kosiuk, Michael Gurbel, John Kawa, Jaroslaw Huk, John Shylo, Nicholas Kiczak, Vladimir Teper, Stephen Decal, Dmytro Rapko, Peter Pankiw, Thomas Chaharyn, Michael Zaremny, Roman Lytwynetz.

(The Providence Journal, June 22, 1931.)

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

З концерту на край.

З Листопадового Свята вже переслано до краю $436.15 через Обєднання, а тепер ще додатково переслано $12, які зібрано з перебраних на свято тикетів.

В. Гіль, касієр.

—o—

БАЛТИМОР, МД.

На Рідну Школу.

Гром. Григорій Шулька переслав через Обєднання 25 долярів, призначених на Рідну Школу. Це чистий дохід з концерту Тараса Шевченка, що відбувся 29. березня сего року.

—o—

АНСОНІЯ, КОНН.

Допомога на край.

Секретар Центрального Комітету, Григорій Патинок, переслав через Обєднання до Рідного Краю 87 долярів. Гроші призначені по половині на Рідну Школу й на визвольну боротьбу.

—o—

МИЛВИЛ, Н. ДЖ.

На Рідну Школу.

У п. Ключки на хрестинах слідуючі гості зложили жертву на Рідну Школу: по $1: В. Бончук, І. Черкас, Ф. Бучинський, Ф. Крац, С. Чопек, М. Ключка, І. Капустій, Г. Замойський, Франя Черкас; по 50 ц.: Параня Бончук, І. Романюк, П. Чопек; І. Капустій 35 ц.; і А. Чопек 25 центів. Крім того залишилося з пересилки телеграми $2.17.

Через Обєднання вислано до Рідного Краю на Рідну Школу $14.15.

—o—

ТЕМС, В. ВА.

На Рідний Край.

Переслано через Обєднання до краю: на Рідну Школу $2; визвольну боротьбу $5; пекучі потреби $5. — Разом $12.

М. М.

НА ШПИГУНСЬКІЙ СЛУЖБІ В НАПОЛЕОНА.

В одному з закордонних часописів знаходимо дотепер невідомі цікаві подробиці з життя Наполеона.

Коли 20. жовтня 1805 р. під горою св. Михайла біля міста Ульм переходила коло цісаря Наполеона, тодішнього переможця, розбита австрійська армія, цісар звернувся до маршалів і, вказуючи їм молодого мущину, вдягненого в цивільне вбрання, сказав: — Панове, цей чоловік має більшу вартість ніж корпус армії...

А на суті цьому чоловікові Наполеон завдячував свою перемогу. Він майже без бою дістав в свої руки цілу залогу Ульму враз з воєнним матеріялом.

Цей чоловік був просто шпигунським ґенієм. Звався він Карло Шульмайстер і був сином пастора з Най-Фрайштет в Надренії. Він жертвував свої услуги Наполеонові, який зразу не мав до нього, як до Німця, великого довіря. Колиж одначе переконався, що цей чоловік є незвичайно талановитий і вірний просто як пес, почав йому беззастережно довіряти та дуже його любив. В 1805 р. Шульмайстер мав двацять кілька літ, дуже гарний на лиці, бльондин з великими блакитними очима. Ніхтоб не догадався, що цей чоловік може бути шпигуном. Люди, ледви з ним пізнавшися, набирали великого довіря до нього й повірювали йому найбільші тайни. Він саме зумів зближитися до маршала Мака й переконати його, що сили Наполеона є дуже малі, так, що Мак дав себе окружити й зловити в засідку.

Шульмайстер знаний у Французів під іменем пана де Шарль. Завдяки свойому німецькому походженню „працював" лише на території Австрії і Німеччини, збираючи для Наполеона величезної ваги вістки й пляни. Що за причина, що він, Німець, був на службі у ворога своєї батьківщини — не відомо.

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

(55)

Кілька хвилин Тарзан відпочивав на дереві, яке вратувало його від загибелі. Потім почав оглядати ріку, забравшись вище на дерево. Та ніде не було сліду Рокова або човна з дівчиною. Перевязавши свою ногу листям ріжних рослин, які він знав, що помагають ґоїтися ранам, Тарзан рушив у дальшу путь, шукати свого ворога. Кілька днів провів він у джунглях. Нога його тимчасом майже загоїлася.

Нарешті він стрінув кількох дикунів, які побачивши білого велитня, кинулися тікати врозтіч з перестраху. Тарзан старався піймати якогонебудь з них, щоб розпитати про Рокова та про дівчину. Але ще трохи хвора нога перешкаджала йому дігнати. Довелося йти далі навгад униз по течії ріки. Нарешті Тарзан опинився перед океаном. Це сталося саме тоді, коли Джейні відогнала Рокова від пароплава, націлюючись на нього рушницею.

—o—

Коли Тарзан підійшов до моря, вже наступила темна ніч. Він нічого не міг розглядіти на океані. Тарзан навіть не думав, що тут недалеко стоїть на котві „Кінкейд". Коли вже Тарзан приготовився на дереві спати, він почув, що з моря доліває якийсь згук. Тарзан завмер і почав уважніше прислухуватися, щоб відгадати, що то було. Вдивлявся, як тільки міг, у темноту ночі, але нічого не бачив, хоч уже виразно чув хлюпання води.

—o—

Несподівано почув, що з моря розніcся гук стрілу, а потім крик жінки. Тарзанови здавалося, що на морі десь недалеко берега скоїлася якась драма. Можливо, що там є та жінка, якої він шукає. Не довго роздумуючи, він зліз з дерева й подався до берега моря. Не зважаючи на небезпеку нічного пливання в морі, Тарзан кинувся в воду й поплив від берега в закутаний темнотою океан, прямуючи на гук стрілу.

—o—